

PROSVETNI DELAVEC

STEV. 3. LJUBLJANA, 10. FEBRUARJA 1954. LETO V.

Urejuje uredniški odbor. Odgovarja Jože Zorn. Uredništvo in uprava: Nazorjeva 3/I. Telefon šte. 21-397. — Letna naročnina din 300.—, Štev. ček. računa 604—T—140. — Tiska Tiskarna "Slov. poročevalca".

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV

Preusmerimo naše društveno delo

Mar že ni bilo dovolj sprememb in reform tudi v našem sindikalnem delovanju? Res je, toda saj ne gre sedaj za kako novo organizacijsko obliko v katerem koli izmed peterih združenj. Gre za nekaj drugega, gre za uspeh našega dela, za reševanje tistih osnovnih vprašanj, ki jih postavlja naša družba in naše vedno težje poklicno delo.

Občni zbori so za nami. Izvoljeni so bili novi odbori ali vsaj stari potrjeni. Kakor po vsakem občnem zboru, so se tudi tokrat mnogi oddahnili. Predali so svoja odgovorna mesta novizvoljenim. »Bomo videli, kaj bodo ti storili«, si je marsikdo mislil, ki je oddal svojo glasovnico. Mnogi so čakali še na republiške občne zборе. Morda bodo »padle« kake nove smernice, posebne naloge ali zaključki. Kdor je pazljivo prebral društvena in republiška poročila, mora pritrčiti, da se ni zgodilo nič posebnega, nič takega, kar smo pričakovali. Nešto predlogov in sklepov je se nabralo na naših občnih zbore, ponekod so bile sprejete celo resolucije s takimi in takimi zahtevami. Na koga? Na oblastne forume, na množične organizacije ali na nas člane? Kdorkoli bi hotel izpolniti vse to, kar smo predlagali ali zahtevali, bi moral biti vsemogočno bitje. Niti družba niti ljudska oblast ne moreta ustreči vsemu. Vso problematiko smo zajeli tako poudrobno in vsestransko, da je komaj, komaj pregledna. Vsa družba in vsako združenje ima svoje preče probleme. Kako jih izvesti, da bo vsaj nekaj vidnega, stvarnega, otipljivega?

Zdi se mi, da smo v svojih težnjah šli preveč na široko. Seveda pa je prav, da smo na ves glas vse to povedali, povedali tistim, ki imajo smisel za vse te zadeve, ki imajo tudi voljo, čim več tega uresničiti. Povedali smo to naši socialistični družbi, našim ljudskim odborom, zborom proizvajalcev, republikam in zveznim poslancem. In sedaj čakamo tudi na njihov odziv.

Vemo, da je rešitev materialnih vprašanj odvisna od gospodarske zmogljivosti, ki se kaže v proračunih od zveznega nazvala do občinskega. Ker proračuni se niso sprejeli, je še čas, da opozarjamo na nujne potrebe naše prosvete. Vemo tudi to, da naši politični in gospodarski forumi dobro razumejo, kaj je prosveta, vendar je potrebno in da ji niso nenaklonjeni. Materialna osnova naše prosvete pa je le ono izmed vprašanj, ki smo jih postavljali na naših občnih zbore.

Kot važno nalogo smo postavili ureditev in utrditev naše prosvetne oblasti in družbenega upravljanja prosvetnih ustanov. Delovanje okrajnih, mestnih in občinskih svetov za prosveto in kulturo potrebuje še nekaj določenih norm, pravilnikov, po katerih bi bila natančneje določena njih funkcija prosvetne oblasti. Sole in druge prosvetne ustanove (domovi, vzgajališča) potrebujejo kot samoupravne enice nekih organov, ki bi upravljanje dejansko tudi sprejeli. Naša naloga bodi, da preučimo njih vlogo kot družbenega upravitelja določenih ustanov. Ko bo urejeno to vprašanje, tedaj šele lahko pričakujemo, da bo prosveta zavzela moralno in materialno mesto, ki ji pripada.

Naša šolska reforma se je začela z uvajanjem novih učnih načrtov. Kdor zasleduje debato, mora priznati, da smo še daleč od nje. Komisija za izdelavo načrtov je storila prvi korak in opravila svojo dolžnost. Naša dolžnost pa je, da jih temeljito proučimo in jih vsaj do konca šolskega leta z morebitnimi spremembami uredimo in sprejmemo. Učni uspehi konec prvega polletja so slabi in po posameznih šolah zelo različni. Ugotoviti bo treba vse vzroke za neuspeh, pa naj bodo ti objektivni ali pa subjektivni.

Če hočemo pri svojem društvenem delu doseči vidne uspehe, moramo svoje prizadevanje omejiti na glavna in najvažnejša vprašanja. Ne mislim, da druga niso važna, toda zdi se mi, da če se bomo lotevali vseh, ne bomo rešili niti enega.

V čem se naj torej preusmeri naše društveno delo?

Iz predsednikovega poročila in diskusije na občnem zboru združenja profesorjev

Ze v zadnji številki smo poročali o občnem zboru Združenja profesorjev in predmetnih učiteljev LRS in objavili resolucijo ter novi odbor. Danes prinašamo posnetek poročila predsednika Miroslava Ravbarja in diskusije. Predsednik je v svojem poročilu izjavil:

V novih družbenih odnosih

V lanskem letu smo sprejeli vrsto izprememb v ustavnem zakonu, utrjevali družb. upravljanje in gospodarstvo ter socialistično demokracijo, z volitvami v zvezno in republiško skupščino pa potrdili smer svoje socialistične poti. Najhujša motnja preteklega leta, ki pa našega družbenega razvoja ne more preprečiti, je bil imperialistični sklep vlad ZDA in Velike Britanije o izročitvi cone A STO Italiji. Ob tej odločitvi je vzvalovalo vse naše ljudstvo kot nepomirljiv ocean in z elementarnim močjo izrazilo svojo neizprosno voljo in ogorčenje. Narodna Jugoslavija hoče živeti svobodno življenje, ne pustijo se nikomur vklepati v železje, ne v zunanji politiki ne v svojih gospodarskih in kulturnih prizadevanjih. Gre jim za svobodo, revolucionaren razvoj in napredek.

Eno od teh področij je naše področje — področje šolstva in prosvete. Vendar to področje ni samo naše, zaupala nam ga je družba, ki se zanj nenehno zanimala in ki ima vso pravico, da spremlja naše delovanje, naše uspehe in neuspehe na njem. Lahko rečemo, da še nikoli v naši zgodovini ni bilo toliko zanimanja za šolstvo, kakršno se nam javlja danes, ne samo v mestih in vaseh naše republike, temveč tudi pri drugih jugoslovanskih narodih. Generacija, ki so vodile našo težnjo za socializem v starem kapitalističnem svetu in ga nadaljevale v narodnoosvobodilni borbi, so se vsemom pomlajevale z borci iz mlajšega rodu; enako se dogaja tudi danes in tako bo tudi v bodočnosti. Tako je vprašanje mladine, njene vzgoje in izobrazbe v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami. Socialistična družba se tega zavzema in tega prizadevanja ne more pustiti iz rok ali ga zanemarjati. Vsakdanje tožbe starejšega rodu o stereotipnih napakah in slabostih mladine, ki naj razbraz v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami. Socialistična družba se tega zavzema in tega prizadevanja ne more pustiti iz rok ali ga zanemarjati. Vsakdanje tožbe starejšega rodu o stereotipnih napakah in slabostih mladine, ki naj razbraz v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami.

Socialistična družba se tega zavzema in tega prizadevanja ne more pustiti iz rok ali ga zanemarjati. Vsakdanje tožbe starejšega rodu o stereotipnih napakah in slabostih mladine, ki naj razbraz v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami. Socialistična družba se tega zavzema in tega prizadevanja ne more pustiti iz rok ali ga zanemarjati. Vsakdanje tožbe starejšega rodu o stereotipnih napakah in slabostih mladine, ki naj razbraz v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami. Socialistična družba se tega zavzema in tega prizadevanja ne more pustiti iz rok ali ga zanemarjati. Vsakdanje tožbe starejšega rodu o stereotipnih napakah in slabostih mladine, ki naj razbraz v vsaki dobi med osrednjimi vprašanji in nalogami.

Po določitvi najvažnejših nalog bi bilo treba preiti k sistematičnemu delu tako, da bi vsaka skupina, vsak pododbor zavzel svoje stališče in dal svoje predloge. Društveni odbori bi proučili zbrano gradivo. Republiški odbori naj bi vsako vprašanje obravnavali sprva po ločenih komisijah, nato pa še na skupnih plenarnih. Razumljivo je, da bi plenarna zborovanja morala odobriti izdelane predloge in jih šele nato predložiti nadrejenemu forumu. Izkušnje namreč kažejo, da nepravilne razprave niso dosegale želenih uspehov. Pri samem ugotavljanju pomanjkljivosti in napak bo naša prosveta še dolgo ostala tam, kjer se nahaja danes.

J. K.

Op. uredništva: Čeprav le s pridržki, vendar objavljamo članek tov. Josipa Kotnika na uvodnem mestu, ker je konkretno nakazal eno pot, ki pa verjetno ne bo edina.

Povečano zanimanje za šolstvo, vzgojo in izobrazbo mladine ter javna kritika napak in slabosti v šolstvu, v šolskem sistemu, v učnih načrtih, itd., obenem pa tudi priznanje tuda in uspehov prosvetnih delavcev, so vsekakor pozitivne strani v naši stvarnosti. Iz tega se bodo rodili ugodni rezultati, čeprav so posamezni današnji primeri še boleli, saj družbena kritika mnogokrat šele išče načina in jecila v svojem lažnem izražanju. Zato gledamo vendarle konstruktivno delovanje v odnosih tistih mariborskih proletarcev — Maribor ima 70 odstotkov delavskega prebivalstva, — ki kritično gledajo na pojave v šolstvu, v političnih organizacijah in v ljudski oblasti, ne smemo kar tako zametavati nekaterih mnenj jeseniškega proletariata, želebi bi si določne besede tudi iz ust trboveljskih in zagorskih rudarjev, ljubljanskega in kranjskega delavstva. Prosvetni delavci si moramo čimbolj utrditi svojo strokovno izobrazbo, ki naj razbraz iz čvrstih znanstvenih korenin, v svetovnonazorskih vprašanjih ne moremo priznavati nobenega omanjavanja ali kompromisnega polovičarstva, še manj seveda kakršnokoli dvoletnosti, v političnih in družbenih zadevah pa ne gre samo za vero v socialistično spontanost ali evolucijo, temveč za jasno perspektivo in znanstveno pričanje, ki ga kaže do globin osvojena dialektično materialistična metoda.

Pred reformo šolstva

Zato je samo po sebi razumljivo, da gremo v novo reformo našega splošnoizobraževalnega šolstva. Pri tem si moramo biti na jasnem v nekaterih stvareh: naša srednja šola ne ustreza več popolnoma ne mladini, ne prosvetnim delavcem, ne družbi, čeprav ni v njej vse tako slabo, kakor se marsikdo in mnogokrat slisi; naše dosedanje šolstvo je relativno uspešno opravljalo svoje naloge in ni bilo samo na zunan socialistično, imelo je mnogo globoko vsajenih socialističnih elementov in mu je uspelo vzgojiti red socialistične mladine; gre za korenite reforme, ki naj omogočijo uspešno vzgojo v novih pogojih, pri tem pa je treba posebej opozoriti, da je ta reforma zadeva vse naše družbe, celotne naše javnosti. Gre, po besedah tov. Zige Kimovca, tokrat zares in ne samo za neke organizacijske spremembe v dosedanjem šolskem sistemu. Seveda naletimo pri tem na velike težave, ker je naše šolstvo sprva materialne neboljnosti skoraj nepriznalo. Gre pri reformi v splošnoizobraževalnem šolstvu morda najbolj za reformo srednjega in strokovnega šolstva. V zadnjih letih (v dobi petletnega načrta) smo hoteli mladino vsega naučiti, že v šoli izobraziti politično in vseh področjih problematike socialistične družbe, dati mladim ljudem vse rezultate napredne znanosti, pri tem smo bili neučakani in smo se prehiteli. Vse to smo delali z najboljšo voljo, a na precej neprimeren način, skoraj bi rekli, na najtežji način, kar je pa opravičljivo ob naših primitivnih in nerazvitih materialnih pogojih. Pri tem smo trtili energijo dijakov in prosvetnih delavcev. Danes spoznavamo, da ta pot v prihodnosti ne bo več uspešna. Šola bo obdržala svojo pregrinitost, če se bo vključila v objektivne pogoje socialistične nujnosti, če bo zaživela v socialistični družbi skupno z vsemi socialističnimi prizadevanji.

Ob reformi srednjega šolstva se bomo morali temeljito pogovoriti o tipih srednjih šol, ki si jih bomo izbrali, na novo bo treba pregledati sliko naših sedanjih gimnazij, ne samo nižjih, ki imajo svoje posebno težko problematiko, temveč tudi popolnih. Posebno tehtno preudarjanje bo treba posvetiti tudi učiteljskim in višjim pedagoškim šolam. Se vedno je aktualno razpravljanje o tujih jezi-

stična metoda. V tem času korenitih gospodarskih izprememb, boja proti birokratizmu kot zlo nevarni bolezni socialistične demokracije postajata šolstvo in vzgoja mladega rodu ne samo abstraktna politična zadeva, temveč dejanska zadeva celotne družbe. Dokler se je smatralo šolstvo samo za megleno politično stvar, so se še vedno neke naše vrzeli, v katere se je skrival spopad med buržoazno in socialistično ideologijo, takrat je bilo za omahljivce in ljudi, ki se niso hoteli razkriti, še nekaj upanja, da kamufirajo svojo razredno pripadnost. Ko pa postaja šolstvo politikum na višji stopnji, na socialistični stopnji, je potrebna jasna načelnost in opredelitev. Danes lahko trdimo, da z začetki družbenega upravljanja in utrjevanja socialistične demokracije prevzema socialistična družba (oziroma delavski razred) šolstvo popolnoma v svoje roke, da postaja danes šolstvo v polni meri politična zadeva socialistične družbe. Prosvetni delavec naj si najde svoje mesto v tej družbi, nihče več mu ne bo mogel odpustiti, ga pomilovati ali opravičevati, če se bo znašel lepega dne v konfliktu s stvarnostjo. Minili so časi organizirane družbene pomoči pri razjasnjevanju ideoloških vprašanj, preživele so se oblike »študijskih krožkov« in kolektivnega sindikalnega študija pri intelektualcih, saj danes daje naša šola že tudi idejno izobrazbo in tisti, ki prihajajo iz nje, že zavzemajo svoja mesta. Gre lahko samo še za individualni študij in zadnje dohitavanje v vsem, kar je bilo kje zamujeno, gre samo še za neprestano izpopolnjevanje, za tisto, kar hoče izreči: Človek se uči, dokler živi. S tem pa seveda ni rečeno, da ne bodo ostali važni faktorji za ideološko izobrazbo predavatelja in diskusijski krožki.

Z letosnjim občnim zbori se je nekaj naših društev združilo z učiteljskimi društvi, toda mi teh naših članov ne moremo puščati ob strani. Skrbeti moramo posebno za njihove strokovne aktivne in za njihovo sodelovanje v skupni debati o reformi splošnoizobraževalnega šolstva. S tem, da so organizacijsko pripadli učiteljskemu združenju, ne smejo zapustiti našo problematiko, zlasti problematiko nižjih gimnazij; pri njenem reševanju lahko uspešno sodelujejo.

Danes še ne moremo reči, da že kje obstoji idealna rešitev družbenega upravljanja, saj je čas njegovega preizkušanja še zelo kratek (ovira je tudi zakon o ljudskih odborih, ki je še v nasprotju z novim ustavnim zakonom) in so subjektivni pogoji zelo različni (n. pr. šibko društvo, nepravilno poimovanje vloge društva, odklanjanje demokratskih oblik dela). K nadaljnjemu pospešenemu razvoju družbenega upravljanja bodo gotovo pripomogle vse dosedanje razprave bodisi na plenarnih združenjih bodisi na občnih zbore. V našem glasilu »Prosvetni delavec« so člani še premalo izrazili svoje misli o tem vprašanju, medtem ko so hrvatske »Solske novine« pogosto pisale o družbenem upravljanju.

Ze v resoluciji III. plenuma CK KPJ, se odločuje pa na VI. kongresu KPJ je bilo rečeno, da se bo morala dvigniti raven naših šol na vseh stopnjah, da jim je treba izboljšati materialno osnovo, ker je to eden med pogoji socialistične šole, v kateri ne more in ne sme biti verbalizma. Verbalizem bomo odpravili z dobro usposobljenim, socialistično zavednim vzgojiteljskim kadrom, z znanstveno in psihološko utemeljenimi učnimi načrti, primernimi učbeniki, bogatimi zbirkami učil, pripomočki, knjižnicami in šolskimi poslopji, v katerih bodo imeli učenci svoj drugi dom.

Kaj je Združenje delalo

Prehajam na drugi del poročila. Občni zbori naših društev, ki so bili v mesecu oktobru in novembru, so bili slika delavskih kot osnovnih enot. Republiški odbor je tu samo iniciator in posrednik pri realizaciji naših nalog.

Republiški odbor je ustanovil dve komisiji: šolsko in personalno. Predsednik je bil tudi član personalne komisije pri Svetu za prosveto in kulturo LRS. Skozi vse seje odbora so se ponavljali isti problemi: sistemu družbenega upravljanja v

šolstvu, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Šolstvo, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Šolstvo, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Šolstvo, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Šolstvo, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Šolstvo, ustvaritev pogojev za čim kvalitetnejše rezultate šolskega dela in uredba o plačah v prosvetni službi. Republiški odbor o teh vprašanjih ni razpravjal samo na svojih sejah, temveč je prenesel razpravo o njih tudi na koordinacijo združenj prosvetnih delavcev. S tem se je obogatilo medsebojno poznavanje problematike, zaključki nekaterih sej koordinacije so bili predloženi republiški Svetu za prosveto in kulturo in so bili v mnogem upoštevani. Naš centralni odbor je sklical v aprilu 1953 plenem z glavnim temo o družbenem upravljanju. Razprava je pokazala, da so se mu najbolj približali Hrvati, v drugih republikah ga pa postopoma uresničujemo. Ob realizaciji družbenega upravljanja gre tudi za uveljavljanje naših društev in demokratičnih načel na prosvetnem področju. Na okrajih se sodelovanje društev s sveti za prosveto in kulturo počasi realizira, naših delegiranih predstavnikov v svetih še ni bilo mnogo, medtem ko so v republiškem SPK trije predstavniki naših društev aktivno posegali v njegovo delo. Vzroki, da v okrajnih svetih ni naših predstavnikov, so marsikje v naših društvih, ki so se premalo trudila, slabo uveljavila svojo vlogo ali premalo poznajo problematiko svojega okraja, da bi naskočila njeno reševanje; ponekod pa so še do nedavna mislili, da tak poseg društva ni primeren ali zaželen. Vendar nekatera društva gledajo na šolsko problematiko svojega okraja perspektivno in jo v tej luči osvetljujejo. Kjer pa obstoje društva samo iz zbora popolnih gimnazij in nekaterih bližnjih nižjih gimnazij in kjer ni stika z društvom učiteljev, se je delo omejilo na ožjo problematiko vodilne šole.

Predsedniku republike iskren pozdrav!

O učnem kadru:	1950. leta:	1953. leta:
Na nižjih gimnazijah:		
s fakultetno izobrazbo	111—12,06%	191—13,55%
iz višje pedagoške šole	170—18,46%	396—28,08%
iz učiteljske	536—59,20%	699—49,58%
iz srednjih strokovnih šol	83—9,01%	98—6,95%
skupaj	21—2,23%	26—1,84%
drugi	921	1.410

O učnem kadru:	1950. leta:	1953. leta:
Na popolnih gimnazijah:		
s fakultetno izobrazbo	435—61,63%	598—58,97%
iz višje pedagoške šole	143—19,46%	230—22,68%
iz učiteljske	91—12,38%	79—7,80%
iz srednjih strokovnih šol	33—4,49%	50—4,93%
skupaj	15—2,04%	57—5,52%
drugi	735	1.014

Skupno na nižjih in popolnih gimnazijah:	1950. leta:	1953. leta:
s fakultetno izobrazbo	564—34,08%	789—32,58%
iz višje pedagoške šole	313—18,91%	626—25,84%
iz učiteljske	627—37,83%	778—31,99%
iz srednjih strokovnih šol	116—7,00%	148—6,12%
drugi	36—2,18%	83—3,47%
Skupaj	1.656	2.424

Vprašanje zunanjih pogojev (stavbe, fizikalne, kemijske, risarske, pevske sobe, telovadnice) smo začeli proučevati o oktobrsko anketo; o njej pa še ne moremo dati zaključnih števil.

V statistikah so zanimive pripombe glede proračunov, večinoma stereotipne tožbe: proračun preneha, krediti preneha, proračun skrečen, nimamo prostora za knjižnico, učila predraga, ni primernih učil; kadar so učila na razpolago, nimamo kreditov itd.

Pri vseh teh težavah vendarle lahko ugotovimo, da so naši člani in društva storili mnogo v sedanjih situaciji, da z lastnimi močmi izboljšujejo stanje in da se trudijo predvsem za kvaliteto delo. Oblike te dejavnosti so v različnih društvih različne, žal pa je premalo dejavnosti tam, kjer imamo vrsto nižjih gimnazij, oddaljenih od popolne, ki bi jim najlaže nudila pomoč. Manjši centri s popolnimi gimnazijami so v preteklem letu precej opustili sodelovanje z nižjimi gimnazijami, posebno tam, kjer so zbori nižjih gimnazij vključeni v učiteljskem društvu. Ker je delovanje strokovnih aktivov v takih predelih povezano s stroški, so nekateri okraji dali na razpolago finančna sredstva, republiški odbor pa je 9 društvom podelil po 8 do 10.000 din podpore za delo v aktivih (Sežana, Postojna, Gorica, Slovenj Gradec, Celje, Krško, Ljubljana, okolica, Trbovlje, Tolmin). Premalo se je uveljavile hospitacije, ki so za mlajše tovariše vsekakor potrebne. Delo strokovnih aktivov se je razširilo preko ozkega okvira razprav o delu pri predmetu na razprave o učnih načrtih ter na izdelavo učnega načrta za 5. razred v Ljubljani, na najtesnejše sodelovanje s šolsko komisijo pri SPK v Celju, na obdelovanje učnih načrtov v Mariboru.

V društvih še ni dovolj razpravljanja o reformi naše šole, čeprav so vsi občni zbori potrdili, da je zanimanje za razvoj in napredek šol pri vsem članstvu veliko.

Ob razpravi šolske komisije o učnem načrtu za višje gimnazije 7. marca se je očito pokazalo, kako različni so pogledi na šolo. Vendarle je prodira ena misel: Učni načrt mora upoštevati zmogljivost mladine in predvideti neke vzgojne smotre za daljše obdobje.

V poročilih in diskusiji na občnih zbore se je ugotavljalo, s kakšno vneto iščejo posamezniki nova pota, kako sodelujejo zastopniki društev v šolskih ko-

misijah — a vse ostaja izven stolpcev naših časopisov. Republiški odbor je ob ustanovitvi republiške komisije za reformo šolstva zaprosil tov. Ludvika Gabrovška, da ga zastopa v njej, s tem pa seveda ne tajimo dolžnosti, da nabereimo čim več mnenj s terena od naših praktično in izkušnih tovarišev. Republiški odbor bo organiziral stalen krog sodelavcev za to področje, razširil šolsko komisijo s člani s podeželja, ki bodo spregovorili predvsem o problematiki nižjih gimnazij, ki zahteva temeljite spremembe. Večkrat smo se spraševali, zakaj posamezniki in odbori društev konkretno ne reagirajo na pomoči izboljšujejo stanje in da se trudijo predvsem za kvaliteto delo. Oblike te dejavnosti so v različnih društvih različne, žal pa je premalo dejavnosti tam, kjer imamo vrsto nižjih gimnazij, oddaljenih od popolne, ki bi jim najlaže nudila pomoč. Manjši centri s popolnimi gimnazijami so v preteklem letu precej opustili sodelovanje z nižjimi gimnazijami, posebno tam, kjer so zbori nižjih gimnazij vključeni v učiteljskem društvu. Ker je delovanje strokovnih aktivov v takih predelih povezano s stroški, so nekateri okraji dali na razpolago finančna sredstva, republiški odbor pa je 9 društvom podelil po 8 do 10.000 din podpore za delo v aktivih (Sežana, Postojna, Gorica, Slovenj Gradec, Celje, Krško, Ljubljana, okolica, Trbovlje, Tolmin). Premalo se je uveljavile hospitacije, ki so za mlajše tovariše vsekakor potrebne. Delo strokovnih aktivov se je razširilo preko ozkega okvira razprav o delu pri predmetu na razprave o učnih načrtih ter na izdelavo učnega načrta za 5. razred v Ljubljani, na najtesnejše s

Svet za prosveto in kulturo je sprejel več sklepov

Dne 27. januarja je bila 10. redna seja SPK LRS, na kateri so razpravljali o osnutku pravilnika o učenju in vedenju dijakov, o osnutku pravilnika o podeljevanju Prešernovih nagrad, o predmetniku za gimnazije in o predlogih investicij za leto 1954.

O osnutku pravilnika o vedenju in učenju dijakov je referiral tov. prof. Janko Liška, ki je poudaril, da se je komisija za sestavo tega pravilnika posvetovala tudi z vodilnimi organi LMS in s pedagoškim društvom. Novi pravilnik naj bo tak, da bo pomagal utrjevati tisti osnovni red šolske skupnosti, brez katerega bi na šolah zavladala anarhija. Urejuje naj predvsem vprašanja v zvezi z obiskovanjem pouka, vprašanja odnosov med dijaki in profesorji, čuvanje šolske imovine itd. V nobenem primeru pa pravila ne morejo izčrpati vzgojno-moralne problematike šole, ki mora biti zadeva živnega stika med učiteljem in učenecem in se mora reševati po načelih napredne pedagoške teorije pri vsakem primeru neposredno in individualno, ne pa s pomočjo že vnaprej določenih sankcij.

Ker člani SPK osnutka pravilnika niso dobili pravočasno v pregled in ker pravilnik ni zajel tudi učencev strokovnih šol, je bilo sklenjeno, da se osnutek še izpopolni in bo dokončna obravnava o njem na prihodnji seji.

SPK je nato sprejel predlog kriterijev pri določanju »Prešernovih nagrad« in predlog za imenovanje članov glavne komisije za te nagrade. V komisijo so bili izvoljeni: dr. Vogelnik Dolfe, dr. Peterlin Anton in dr. Kozak Ferdo, poleg tega pa bodo komisijo sestavljali še zastopniki področnih komisij, in to komisije za ocenjevanje znanstvene dejavnosti na področju zgodovinskih, pravnih, ekonomskih, filozofskih in pedagoških ved, komisije za ocenjevanje dejavnosti na področju lingvističnih in literarno-zgodovinskih ved, komisije za ocenjevanje dejavnosti na področju medicinskih in sorodnih ved, komisije za ocenjevanje dejavnosti na področju matematično-prirodoslovnih in biotehniških ved, komisije za ocenjevanje dejavnosti na področju literature, komisije za ocenjevanje dejavnosti na področju likovne umetnosti, komisije za ocenjevanje del na področju dramske in filmske umetnosti in komisije za ocenjevanje del na področju ustvarjalne in reproduktivne glasbe.

Po novem kriteriju bo število Prešernovih nagrad omejeno praviloma na dve nagradi letno iz področja znanosti in na dve nagradi letno iz področja umetnosti. Nagrada se bo praviloma podelila istim kandidatom samo enkrat v življenju. Poleg tega pa bo komisija za podeljevanje nagrad javna, izvoljena vsako leto od SPK, njena utelešitev nagrad pa bo publicirana. Predvideno je, da se bo za bodočo dosega urejena pravna osnova za dodeljevanje Prešernovih nagrad s posebnim republikanskim zakonom. Omenjeni sklepi so zelo pomembni, saj je dosedanja način podeljevanja Prešernovih nagrad naletel upravičeno na ostro kritiko. Tako je bilo n. pr. leta 1948 podeljenih kar

37 nagrad, 1949 26, 1951 12 in leta 1952 9. Pri tem pa so te nagrade prejemali posamezniki po večkrat. Zato se ne smemo čuditi, da so člani SPK enoglasno odklonili predlog upravnika Slovenske filharmonije Skerjanca, ki je predlagal, naj se Prešernove nagrade podeljujejo samo umetnikom in ne tudi znanstvenikom, da naj njih število ne bo omejeno in da se lahko posameznim kandidatom podeljujejo tudi po večkrat v življenju. Upravičeno je neki član SPK vzkliznil, da bi se na ta način Prešernova nagrada spremenila za nekatere naše umetnike v »trinajsto plačo« in tako docela izgubila svoj pravi pomen.

Razprava o predmetniku za gimnazije je prišla na dnevni red na predlog Združenja profesorjev in predmetnih učiteljev Slovenije, ki je že pred nekaj tedni pozvalo profesorje zborov vseh naših gimnazij, naj se izrazijo o možno- stih krčenju sedanjih predmetnikov. V obširni in zelo živli debati je bilo sklenjeno, da se še obstoječi predmetniki skrajšajo tako, da bo edino še 8. razred gimnazije imel v 2. polletju letošnjega šolskega leta več kakor 30 ur pouka na teden. Poudarjeno je bilo, da je Svet že ob bližnji sprejemanju predmetnikov za 5. razr. gimnazije, junija 1953, izrazil mnenje, da je mladina preobremenjena in da predmetniki ne bi smeli imeti več kot 30 ur. Zato ne moremo nagibov za ta energičen ukrep iskati v anketi, ki se je glede tega vnela v našem dnevnem časopisu, temveč je to eno od osnovnih začetnih stališč Sveta. Sklenjeno je bilo tudi, da je treba čimprej začeti razpravo o novih učnih načrtih, tako da bo najkasneje do junija t. l. že vse pripravljeno za prihodnje šolsko leto. Prav tako bo treba čimprej razpravljati tudi o reorganizaciji pouka na učiteljsku.

Po novem skrčenem predmetniku bo imel 1. razr. 23, 2. razr. 30, 3. razr. 30, 4. razr. 29, 5. razr. 30, 6. razr. 30, 7. razr. 30 in 8. razr. 34 ur tedensko. Podobno je bil skrčen tudi predmetnik za klasično gimnazijo. Glede moralne vzgoje črtanje v 5. in 6. razredu ni odraz odklonilnega stališča, ki se je proti moralni zgolj kot posebnemu predmetu pojavilo pri nekaterih članih SPK, temveč izvira iz pedagoških principov. Za pouk teorije etike, ki ga zahteva ta predmet v 5. in 6. razr. gimnazije, učenci namreč še niso dovolj dozoreli, medtem ko so moralni vzgoji, kakor se jo izvaja v nižji gimnaziji, že odrasli. Vzporedno s tem je bil črtan pouk moralne vzgoje tudi v 1. in 2. razredu srednjih strokovnih šol.

Predlog investicij za l. 1954 v okviru SPK obsega: 1. predlog potreb za investicije iz republikanskih sredstev za obzoraševalne šole kot pomoč zaostalom okrajem v skupnem znesku 531.000.000 din, 2. predlog za investicije in za vzdrževanje okrajnih ustanov republikanskega pomena (specialne šole, vzgajališča, nekatere strokovne šole) v skupnem znesku 235.198.000 din, 3. predlog investicij central. ustanov SPK LRS (univerza, visoke šole, akademije, znanstvene, kulturne in umetniške ustanove) v skupnem znesku 955.110.000

din, 4. predlog potreb po valutah v predlogu investicij za centralne ustanove, v skupnem znesku 39.953.000 din, in 5. predlog investicij ustanov s samostojnim financiranjem v skupnem znesku 527.941.000 din. Skupno bi po izkazanih predlogih potrebovali dve milijardi 239.201.000 din, kar je vsekakor previsoka vsota, da bi jo že v sedanjih razmerah zmogla naša skupnost za investicijske potrebe prosvete in kulture. Pri tem pa je poročevalec poudaril, da gre v glavnem za dovršitev že začelih gradenj, za vzdrževanje tistih stavb, ki propadajo in za nabavo samo tolikšne količine nove opreme, kolikor je to nujno potrebno v zvezi z normalnim poslovanjem šolskih in drugih ustanov. Poleg tega so bile že v naprej črtane vse tiste postavke, ki se ne bi dale realizirati v letu 1954. V kolikor gre za predvidene nove gradnje, so za l. 1954 vneseni le zneski, potrebni da izdelavo načrtov.

Razprava o tem predlogu ni bila obširna, ker je predlog le informativnega značaja in bo možno razpravljati o njem šele tedaj, ko bo znana višina denarnih sredstev v okviru družbenega plana LRS za leto 1954. Sklenjeno pa je bilo, da bo Svet v vsakem primeru dal prednosti investicijam za splošno izobraževalne šole in da si pridržuje pravico razporeditve nanj pripadajoče kvote v okviru družbenega plana LRS. V razpravi je bilo tudi pojasnjeno, da ustanove s samostojnim financiranjem verjetno ne bodo mogle biti vključene v investicijski plan, temveč si bodo morale najeti posojilo. V tem primeru bi

zanje predvidena vsota v celoti izpadla iz predloga investicij SPK LRS.

Ob zadnji točki dnevnega reda je Svet pod »razno« najprej dal soglasje za ustanovitev čipkarske šole v Idriji, kot dvoletne šole s praktičnim poukom. S tem bo omogočeno absolutnikom te šole doseči kvalifikacijo v pletilno-čipkarski stroki.

Nato je Svet spreminil v navodilih o obveznem 8. letnem šolanju člen o kaznovanju, ker ni bil v skladu z zakonom, in rešil nekaj personalnih zadev neposredno njemu podrejenih ustanov. Zivahnejša razprava pa se je razvila v zvezi s predlogom DZS o odobritvi ponatisa nekaterih učbenikov. Sklenjeno je bilo, da naj učbeniki, ki bi jih ponatisnili, gredo predhodno ponovno v recenzijo, poleg tega pa naj šolski oddelek Sveta za posamezne učbenike določi obseg, ker so sedanjí večinoma mnogo preobširni. Za zaključek je Svet še potrdil nekatere nove učbenike.

S.

Združenje je predlagalo, da bi krčenje predmetnika, potem ko je enkrat sprejeto načelo, da šeste učne ure že od drugega polletja dalje ne sme biti, izvedli okrajni oz. mestni sveti za prosveto in to v soglasju z učiteljskimi zbori, ker ni na vseh šolah glede predmetov enaka situacija. Poročilo nič ne govori o tem, zakaj plenum sveta o tem predlogu ni razpravljaj. Opomba uredništva.

Obveščamo vse dopisnike, da smo zadnje dni dobili vrsto dobrih kratkih dopisov, ki pa jih nismo mogli več objaviti, ker je bila redakcijska lista že zaključena. Prihodnja številka Prosvetnega delavca bo izšla redno.

Uredništvo

Prosvetni delavci kranjskega okraja iščejo novo pot Vsi so za »peti« razred

Dne 18. 1. 1954. so se zbrali v Kranju prosvetni delavci z vseh večjih osnovnih šol in gimnazij kranjskega okraja, da bi skupno z zastopniki okrajnega sveta za kulturo in prosveto skušali reševati pe-rečo šolsko problematiko.

V ospredju debate je bila višja osnovna šola in v zvezi z njo razbremenitev nižje gimnazije.

Učni uspehi v prvih gimnazijskih razredih so na nekaterih šolah naravnost porazili. Na gimnaziji v Skofji Loki bo ob koncu leta padlo v prvih razredih okrog 60 otrok. Če bi imeli ti otroci možnost, nadaljevati šolanje v 5. razredu osnovne šole, kjer bi odpadla angleščina, ostala učna snov pa bi bila lažja, bi nedvomno mnogi od njih ne izgubili leta. Zato je bila večina prisotnih zato, da se že z II. polletjem oddela — v sporazumu s starši — tisti dijaki, za katere ni izgleda, da bi izdelali, v posebne oddelke, ki bi bili to šolsko leto še v gimnazijskih poslopih in ki bi jih poučevali predmetni učitelji, nameščeni na gimnazijah, administrativno pa bi novi razredi pripadali osnovni šoli. Ob koncu šolskega leta bi dobili izpričevalo 5. razreda osnovne šole. Prihodnje leto bi se zanje osnoval že 6. razred — v sklopu osnovne šole — ki bi mu ob polletju poslali tiste dijake 2. razreda gimnazije, ki bi pokazali, da so za gimnazijski študij nesposobni. Seveda bi imeli starši svobodno izbiro, poslati otroka po 4. razredu osnovne šole v višjo osnovno šolo ali pa v gimnazijo.

Diskusija je bila zelo živahna. Vsi diskutanti so se strinjali s »petim razredom«, razhajali so se le v vprašanju, ali naj ga »ustanovimo« že ob polletju ali šele v septembru. Tovariši z gimnazije so bili — razumljivo — zato, da se oddela slabi dijaki že ob polletju, tovariši z osnovne šole pa so priporočali 5. razred šele v septembru.

Najtehtnejši ugovor je bil ta, da bodo čutili dijaki odstranitev z gimnazije kot degradacijo in da bomo tako že od vsega začetka dali višji osnovni šoli pečat manjvrednosti. Drugi ugovor pa je bil, da bodo predavatelji ob začetku polletja še nepripravljeni — tako organizacijsko kot psihološko. Zagovorniki takojšnje razdelitve so imeli pravitako dober odgovor: 1. Ko bomo ob polletju naslednjih let poslali slabe dijake nižjih gimnazij na osnovno šolo — ali

takrat ne bodo čutili degradacije? Cemu se torej hočemo ogniti neogibnemu? In 2. Ali bomo 1. septembra kaj bolj pripravljani kot 1. februarja? Za pol leta bomo bogatejši na izkušnjah!

Diskusija je tudi zavrgla dosedanja šolska kolektora kot neprimeren zaradi razdeljenosti novoletne jelke in polletnih počitnic, zaradi razgledne pouka do 10. junija, ko je znano, da se takrat nihče več ne uči, in zaradi jesenskega roka popravnih izpitov.

Pouk naj bi se pričel za vse splošno izobraževalne šole 1. septembra, zaključil pa 30. decembra. Tako bi združili jelko in polletje. II. polletje bi se začelo 15. januarja, končalo pa 30. maja (tudi za četrtošolce). Matura in popravni izpiti bi bili v juniju. Praksa kaže, da se dijak, ki ima popravni izpit, uči le zadnjih 14 dni, kvečjemu zadnji mesec. Zakaj bi mu torej ubijali počitnice?

Prisotni so s odobravanjem sprejeli predlog, da se ustanovi tudi v kranjskem okraju Pedagoško društvo. Izvolili so iniciativni odbor ter postavili rok za občni zbor.

P. D.

Posvetimo več skrbí otroku Iz zborovanja učiteljev okraja Ljubljana-okolica

Odprmo okna v odmorih, v večjih odmorih pa naj gredo otroci na sveži zrak, je poudaril tov. dr. Lunačkova, ko je v januarju predavala učiteljem okraja Ljubljana-okolica, vzhod o zmogljivosti šolskega otroka. Mnogi učitelji se bojijo, da bo zeblo otroke, nič pa ne pomislijo, da se čisti zrak mnogo hitreje segreva, kakor pa slab zrak. Otrok naj bo v odmoru sproščen. Seveda ne sme divjati, niti se ne sme telesno utruditi. V igro ni treba siliti nikogar. Otrok ni sposoben dati v šoli več kot 45 minut, narkar mora slediti odmor.

Na otrokovo zmogljivost zelo vplivajo različni čintelji. Zelo vplivata zrak ter vlaga zraka. Šolski prostori so čisto slabo osvetljeni. Veliko skrb moramo posvetiti prehrani. Naše šolske kuhinje nudijo otrokom veliko pomoč. V mleku je veliko kalcija, ki ga otrok zelo potrebuje. Za otrokov napredek je tudi zelo važna sredina, v kateri živi.

Po obedu bi moral otrok počivati. Ker je zmogljivost po kosilu zelo slaba, bi morali čimbolj omejiti popoldanski pouk, po možnosti pa ga sploh ukiniti. Veliko skrb bi morali posvetiti vprašanju, katere dni je šolska zmogljivost največja in katere bolj slaba.

Starši zelo radi grešijo, ko po redovalnih konferencah zaprejo otroka v sobo, kjer naj se vse popoldne uči, seveda brez odmora in razvedrila. Posebno skrb moramo posvetiti domačim nalogam, ki naj obsegajo v I. in II. razredu največ do pol ure dnevno, v III. in IV. razredu pa do ene ure.

V ostalem so se pomenili o raznih organizacijskih zadevah. Ker službuje predsednik v oddaljeni Gabrovki, so na njegov predlog kooptirali v odbor tov. Zelenika Marjana, šolskega upravitelja iz Litije, ki bo prevzel tudi predsedniške posle. Pogovorili so se še o učnih načrtih, šolskih odborih itd.

Miha Vahen

Iz uprave

Prihajajo urgence češ, da je naročnina za leto 1953 plačana kakaj opomin? Sporočamo, da gre vsako vplačilo najprej na račun starega dolga.

Zgodi se tudi, da se kdo na opomin oglasi iz drugega kraja ter sporoči, da lista toliko in toliko časa ni prejemal. Zakaj? Ker ništa ne on ne šla sporočila preselitve, niti lista vrnila. Pri preselitvi je treba sporočiti stari in novi naslov naročnika.

Naročnike, ki so dolžni dve letni naročnini t. j. din 600, bomo v februarju črtali iz seznama naročnikov. Zato plačajte najkasneje do 20. februarja!

Položnice za leto 1954 bomo priložili v 4. številki. Prosimo, da jih ne zavržete.

Občni zbor združenja učiteljev Slovenije

Dne 29. in 30. januarja je bil v Ljubljani občni zbor Združenja učiteljev Slovenije, kateremu je prisostvovalo razen 51 od 62 izvoljenih delegatov, tudi večje število gostov. Med njimi so bili: član izvršnega sveta LRS tov. France Kimovec, zastopnik Ljudske skupštine Dušan Boje, sekretar Centralnega odbora Združenja učiteljev Jugoslavije Nedeljko Savič, predsednika združenj učiteljev Bosne in Hercegovine ter Makedonije, Branko Janjič in Mihojlo Jovanovski.

REPUBLISKI ODBOR ZDRUŽENJA UCITELJEV SLOVENIJE

REPUBLISKI ODBOR:

Predsednik: Zdešar Henrik

CLANI:

Cvetko Vladimir, Pečar Srečko, Peče Oskar, Potrč Ema, Trobiš Stefan, Nečimer Alojz, Sirmad Rudolf, Terček Lojze.

CLANI PLENUMA REPUBLISKEGA ODBORA:

Arsenjuk Janez, Ptuj, Belac Janko, Ljutomer, Grebenc Jože, Kočevje, Hauptmann Zora, Jančar Mica, Ljubljana, Javornik Bojan, Maribor okol. Jedretič Rudolf, Radovljica, Kmecl Edmund, Šostanj, Kuštrina Stane, Maribor, Marčijan Stefan, Trbovlje, Murovec Stanko, Tolmin, Pogačnik Janko, Celje, Rössner Edi, Slovenjgradec, Stubeč Miro, Murska Sobota, Svigelj Viktor, Crnomelj, Tertič Anka, Kranj, Tominc Milan, Krško, Zadnik Narda, Sežana, Završnik Rudol, Ljubljana, Zužek Alfonza, Postojna.

NADZORNI ODBOR:

Kolar Vilko, Lovše Frančka, Sežun Andrej.

PREDLOG ZA CLANA SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO LRS:

Cvetko Vladimir.

Po poročilu predsednika Združenja učiteljev Slovenije tov. Henrika Zdešarja se je razvila obširna razprava. Najvažnejše točke razprave so razčlenjevale materialno osnovno šolstva, družbeno upravljanje ter reformo šolstva s posebnim poudarkom glede učiteljske izobrazbe, o čemer bomo poročali v prihodnji številki.

Na občnem zboru je bil izvoljen nov Republiški odbor z predsednikom Hernikom Zdešarjem na čelu.

Mladinska knjiga svojim poverjenikom

V prosvetnem delavcu štev. 1 in 2 od 12. januarja 1954 smo pod naslovom »Izdaje Mladinske knjige« v šol. letu 1953/54 pričeli objavljati seznam vseh naših novih knjig. V tej številki sledi nadaljevanje, ki se bo v bodoče ponavljalo vsaj enkrat mesečno, da bodo učitelji, posebno pa naši poverjeniki, informirani glede novih izdaj. Prosimo vse poverjenike, da opozorijo na te objave vse knjižničarje in ljubitelje knjig.

Poverjenikom za mladinski tisk na šolah smo poslali tiskovine za mesečna poročila o stanju naročnikov na šolah.

Res je, da smo s tem naprosili naše poverjenike, da opravljajo novo delo. Do tega nas je pripeljala le težnja do medsebojne povezave in želja, da se izognemo raznim nesoglasjem glede plačil, dostave listov in knjig ter števila naročnikov. Lepo število naših poverjenikov se nam je oddalo in redno mesečno pošiljalo poročila. Pogrešamo pa še marsikoga in prosimo, da se tudi ti javijo s poročilom. Prosimo, da vsi poverjeniki brezpogojno izpolnijo na hrbtni strani položnice razporednice, ki vsebuje navedbo, v kakšne svrhe je nakazana vsota.

PRETNAR FRANCKA:

Z naše poti po Makedoniji, Črni gori in Dalmaciji

III.

Iz Ohrida preko Mavrogeva v Skopje

Naslednje jutro nas je ob 6 odpeljal avtobus izpred Sindikalnega doma. Prevzili smo precej ohridskega predmestja in videli mnogo siromašnih, nizkih hiš. Predmestje se močno razlikuje od mesta samega. Tudi ljudje, pa naj so že bili mladi ali stari, ki so posedali tod okrog, so bili videti dokaj revni in betečni. Ko pa je bilo že tudi predmestje za nami, nas je pripeljala pot med skrbno obdelana polja, sadovnjake in vinograde. V kraju Strugi smo prešli v ozko dolino Črne Drina in se vozili potem ob njem 45 km. Kako smo ga bili veseli, ko je čist in lep tek el vzporedno z nami v isto smer! Blizu Debra pa nas je zapustil in se obrnil proti Albaniji. A prav tam, kjer se obrne Črni Drim proti Albaniji, priteče vanj bistra Radika. Ob njej smo se potem dolgo vozili. V dolini Radike, korabu nasproti, stoji starodavni leseni samostan Sv. Jovana Bigorskega. Ze iz XI. stol. čepi tu, prilepljen v pečine nad Radiko. V njegovi kapeli smo videli ikonostase iz 16. stol. Milijone so ponujali Angleži zanje, a jih jim niso hoteli prodati. V cerkvi so posebno dragoceni senčni svetilki iz benečanskega stekla. Samostan je danes pod državno zaščito.

Naš avtobus je sopihal dalje po tesnih in so- teskah. Naenkrat pa se je svet zopet odprl in začeli smo: »Mavrovo!« Res smo kmalu zagledali novo umetno jezero. Peljali smo se tik nad njim po lepi novi cesti. Nismo pričakovali takega tehničnega napredka v tem divjem gorskem predelu,

kjer žive še v velikih tropih volkovi in medvedje. Mavrovsko jezero je zelo veliko umetno gorsko jezero. Tako je veliko kot sta naša Bohinjsko in Blejsko jezero skupaj. Ta voda bo kmalu gnala ne le več elektrarn globoko doli ob izviru Vardarja, ampak bo s svojo močjo dvignila tehniko celotne Makedonije. V veliko jezersko dolino se zbira zdaj voda iz vseh okoliških hribov. V tej samoti so živeli preje ljudje s svojo drobnico in ob pridelkih, ki so jim zrastle v tej gorski dolinici. Zdaj pa so jim postavili prijazne nove hišice ob jezeru. Ljudje so navezani na ta lepi kraj, zato so raje ostali tu, kot pa da bi se preselili v kak bogatejši ravniški del države. Toda zdaj ne bodo več toliko kmetovali in pastirovali kot doslej. Najrodovitnejši del je zdaj itak zalila voda. A zdaj bodo lahko dobili zaposlitev pri velikanski novi hidrocentrali in pa gozdarili bodo. Saj se je tu odprlo življenje.

Od jezera dalje smo se vozili dalje v mogočnih serpentinah skozi bogate kostanjeve gozdove proti Gostivarju. V dokaj nehigienični restavraciji smo se nekoliko odpočili, potem pa nadaljevali pot po ravni, 25 km dolgi cesti proti Tetovem. Toda ta ravna cesta je imela toliko jam, da smo kar odkakovali v avtobusu. Ob tej cesti smo po dolgem času zagledali zopet železniško progo. Na obeh straneh železniške proge in ceste smo videli lepe sadovnjake. Kar brž smo bili v Tetovem, ki je v tej zlasti na sadju bogati dolini, dokaj dobro stoječe mesto. Ko smo se peljali po Tetovski kotlini, sem se tako živo spominjala dobrega sladolejarja Femija, ki je bil doma tu nekje in ki je prav tako kot mnogo drugih njegovih rojakov odšel zdaj za zaslužkom. Koliko let je pred šestvško šolo pro-

dajal poleti sladoleđ, pozimi pa turški med in bonbone! Kljub revščini je bil velik poštenjak. V mojem kraju se ga še danes mnogi spominjajo. Tudi v našem avtobusu se je peljal neki domačin — slaščičar iz okolice Tetova. Ta pa se je vračal na delo v Cetinje. Veš njegov izraz je kazal poštenje in skromnost. Mnogi sposobni in pogumni Tetovčani-slaščičarji si služijo svoj kruh na vseh koncih naše domovine.

Med takim mojim razmišljanjem o teh ljudeh smo hiteli dalje proti Skopju. Od daleč je zrla na nas mogočna Šar planina z dolgim hrbtom in celo vrsto vrhov. Kar nas je bilo planincev smo si seveda na vso moč želeli doseči enkrat tudi te vrhove ali pa se s smučmi povzpeti na njena razsežna pobočja.

IV.

Peč na Kosmetu

Ob 9 dopoldne smo se pripeljali iz Skopja z vlakom v Peč. Imeli smo srečo. V Peči smo našli na pravi originalni orientalski sejem (vašar). Kaj takega na vsej poti nismo videli. Prodajalci so bili Arnavti, ki so iz okliških krajev na oslih prinesli svoje blago naprodaj. Razen nekaj starine, ki so jo najbrž dobili iz Amerike, pa so jo prodajali, ker njihovi noši ne odgovarja, smo videli na različne načine okrašene bele platnene srajce z dolgimi rokavi za navadne in za praznične dni. Glavni prodajni predmet pa so bile preproge. Koliko je bilo teh preprog! Bile so večje in manjše, razkošnejše in enostavnejše, a vse volnene in vse najmanj trikrat cenejše kot pri nas v Ljubljani ali kjerkoli drugod, kjer smo hodili. Razobešene so bile na stenah hiš, razprostrte po kamenju in celo kar po tleh. Direktno se s temi Arnavti v beli platneni ali volneni narodni noši nismo mogli sporazumeti. Sem pa tja pa smo med ljudmi na živahnem trgu le našli koga, ki je znal tudi srbsko, da nam je povedal ceno.

Med vso to šaro smo se komaj premikali naprej, da smo prišli do hotela »Turist«, kjer smo imeli že vnaprej rezervirano prenočišče. Hotel je dokaj lep in se še z nekaterimi drugimi stavbami razlikuje od večine nizkih arnavtskih hišic v Peči. V mestu so v večini muslimani, zato imajo skoraj vse hišice zaprta dvorišča, čez katera skoraj povsod teče potok, da ob njem lahko zadostijo predpisom svoje vere. Tudi v hotelu je kar skozi stranišče tekel potok, zato je bilo tu stranišče čistejše kot v marsikakem večjem hotelu.

Popoldne smo obiskali znamenito prvo srbsko patriarhijo v Peči. Cerkev in samostan, ki pripada cerkvi, ležita v prijazni dolinici pod cesto, ki vodi proti Črni gori. Veliko samostansko dvorišče je obzidano. Poleg drugega drevoja raste na tem dvorišču starodavna murva, ki je starejša kot cerkev sama. Cerkev je posvečena sv. Dimitriju in je bila zgrajena v 13. stoletju. V samostanu živi še 5 menihov. Oboje, cerkev in samostan, sta pod zaščito države. — Samostan in cerkev je gradil škof Arsen. Freske v cerkvi so iz 13., 14. in 16. stol. V 16. stoletju, za časa Turkov, je bila cerkev močno porušena. Cerkev nam je razkazoval neki menih. Pokazal nam je sliko »Bogorodice«, o kateri je vedel povedati, da je iz 1. stol. našega štetja in sicer iz l. 48. To sliko so baje Grki podarili Rusom, ko so ti stopili v krščansko vero. Pozneje je bila menda slika prenešana na goro Atos, od koder je sv. Sava prenesel v Peč. Črnogorci so to sliko večkrat odnesli, a je vedno kdo poskrbel, da jo je prinesel nazaj v Peč, kjere se še danes nahaja.

Naslednje jutro nas je prebudil klic muzeja z minareta že ob 3 zjutraj. Močan in simpatičen je bil njegov glas. Bili so zadnji dnevi bajrama, zato je bil njegov klic še bolj čustven. Ob pol 6 zjutraj smo odpotovali. Poleg nas se je na avtobus natovo-

147). Kočkov Naskok na Ateso je izšel 1951, pri Canklarih bi navedel, da so ponatisti, o Vidmarju bi pisal bolj premisljeno, Kalamov Otrokovič (1948) pa ni zbirka (488), v Fuscovlah sta samo dva besedila.

Vodv in knjigi del knjižne ima sarasadnjo. Odkrili smo premenovalca tretjem zborniku 1953 (499), na Slovenski zbornik 1942 ne bi smel pu-
zabiti (499). Novi svet je izhajal do
knjice 1952. Sidro je nastalo iz opo-
znele, ki jo je bil že predhodno po-
ročil, o neodvisnosti pa bi se dalo go-
voriti (500). Borova zbirka se imenu-
je Bršljan nad jezom (ne: pod jezo-
jom) (505). Bor je slabo označen. Zakaj
vlada pri pesnikih in pripovedni-
cih? Vrednoti moramo tudi priložno
tovo Sreč v besedi je izšlo (500).

Znanstvenam sem si vrsto ponar-
ljanj, ki dijakom sicer res ne bo
dokovala, knjigi pa le niso v ko-
rist. H koncu se, ali spadejo knjige
ki bodo izle, v pregled zgodovine
in literarne kritike. Če bi se odlo-
ge ali »Knjiga 514. N. pr. Berko-
va povest (412). Gradnikov Pism-
'418). Vodskov prevod Fausta (430)
Puškina je izšlo deseto 4 knjige (436)
Prilogejev esejev L. Knjiga (439)

Seznam krajev ni povsed v redu.
ali iščem Zajokoje, naj najdem po
Cerknim, Dolajo Bistrico pod Crean-
soveci, Razdrilo pod Posojno,
Dobro pod Čenčevim, Dobro pod
Velika Polana je menda pri Murški
Soboti (tam je Polana), itd.

Naglica ni nič prida. Tega se drža-
člani Slavističnega društva in hizi-
poetske, te tretje leto ljubljansko Zgo-
dovino, ki jo je bil že predhodno po-
ročil, o neodvisnosti pa bi se dalo go-
voriti (500). Borova zbirka se imenu-
je Bršljan nad jezom (ne: pod jezo-
jom) (505). Bor je slabo označen. Zakaj
vlada pri pesnikih in pripovedni-
cih? Vrednoti moramo tudi priložno
tovo Sreč v besedi je izšlo (500).

Znanstvenam sem si vrsto ponar-
ljanj, ki dijakom sicer res ne bo
dokovala, knjigi pa le niso v ko-
rist. H koncu se, ali spadejo knjige
ki bodo izle, v pregled zgodovine
in literarne kritike. Če bi se odlo-
ge ali »Knjiga 514. N. pr. Berko-
va povest (412). Gradnikov Pism-
'418). Vodskov prevod Fausta (430)
Puškina je izšlo deseto 4 knjige (436)
Prilogejev esejev L. Knjiga (439)

OPOZORILO

Ker moramo zaključiti dakejco lista najmanj teden pred izidom številke, ne moremo takoj reagirati na novi te uredbe o prosvetno znanstveni službi. Vendar pa moramo sedaj, čeprav še nimamo uradnega besedila na razpolago, ugotoviti, da delo naših skolskih inštitucij, vključno s kalnihi forumov ni bilo zamujeno. Uredniki

Osnovne poteze šolskega sistema na Norveškem

Splošne ugotovitve

Norveška je zelo redko naseljena država. Na površini 342.000 km² živi samo 3.300.000 prebivalcev, kar pomeni 10 na km². Dve tretjini prebivalstva živi v ozkem pasu ob obali, zato so zlasti v notranjosti pogodi za ustanavljanje šol težki, razdalje med šolami velike, prometne zveze slabe, krajevne prilike zelo različne. Razumljivo je, da mora vse to vplivati na organizacijo šolstva.

Norveška ima v šolstvu bogato tradicijo. Občo šolsko obveznost poznajo tam že več kot sto let. Praktično ne poznajo nepismenosti (samo 0,05 %). Malo je držav na svetu, ki posvečajo več pažnje šolanju svoje mladine. Vsi sloji prebivalstva so zainteresirani za dobro organizacijo šolstva. K temu mnogo prispeva način upravljanja šol. Norveške šole so sicer vse pod nadzorom države, toda le-ta daje samo splošne napotke, predpisuje posamezne norme, participira na finansiranju, prepušča pa okrajem, občinam in lokalnim šolskim odborom široko pravico pri odločanju ne samo o raznih oblikah šol, o izbiri kadrov, marveč tudi o predmetnih in o številu tedenskih ur za posamezne predmete. Zato se norveški šolski sistem po svoji elastičnosti v mnogem razlikuje od strogo centraliziranih sistemov Francije, Italije, deloma Nemčije, predprilike Jugoslavije, pa tudi od današnjega našega sistema. Privatne šole so sicer dovoljene, toda obča tendenca vodi k njihovi popolni ukinovitvi. Trenutno sme od 42 privatnih osnovnih in 143 privatnih srednjih šol izdajati spričevala samo 11 šol.

Današnji šolski sistem na Norveškem ni rezultat prizadevanj ozkega kroga šolskih strokovnjakov, marveč je rezultat mnogih političnih debat v občinskih odborih, okrajnih skupščinah, še posebej pa debat v parlamentu. Zlasti je bila v tem pogledu aktivna laburistična stranka (arbeiderpartiet). Njeno osnovno načelo je bilo: omogočiti vsakemu otroku ne glede na kraj, kje živi in kakšnih staršev je, enakovredno osnovnošolsko izobrazbo, pri vstopu v višje šole pa enake možnosti za nadaljevanje študija. Te težnje se odvijajo na celotnem sistemu šolstva, še posebej pa na ureditvi splošnoizobrazbenih šol.

Osnovne šole

Osnovna šola. Norvežani imajo po zakonih iz leta 1953 v svojem jedru enotno sedemrazredno osnovno šolo. Sedem let traja tudi šolska obveznost. V šolo se vpisujejo otroci v letu, ko dopolnijo sedem let. Izrečno poudarjam, da štejejo Norvežani za razliko od nas k osnovni šoli vseh sedem let začneta pouka, ki zajema mladino tja do 14 — oziroma 15. leta. Pouk je v glavnem razredni, le za nekatere predmete (petje, telovadba, ročno delo) imajo ponekod na večjih šolah posebne učitelje. Posebnost norveške šole je v tem, da že v zakonih predvideva različno intenzivnost pouka v mestih in na deželi. To gre celo tako daleč, da imajo poseben zakon za šole v mestih in poseben zakon za šole na deželi. Zakona predvidevata, da morajo n. pr. imeti na podeželskih šolah najmanj 12—13 polnih tednov pouka, v mestu pa največ 39 tednov pouka. Šolski svet in lokalne upravne enote lahko povečajo število ur, ne smejo pa nikakor obremeniti učencev več kot s 6 urami dnevno. Tudi učna načrta sta dva, eden za mestne, eden pa za podeželske šole.

Druga obča norma, ki ju predpisujeta zakona, govori o številu učencev v razredih. V razredu sme biti največ 30 učencev in le s posebnim dovoljenjem Ministrstva za prosveto sme biti v razredu 35 učencev.

Osnovno šolo imajo pravico odpreti v nekem okraju, če je na šolskem področju vsaj 36 šolobveznih otrok. Če to število ni znatno preseženo, se poučuje več razredov v enem oddelku. Takih primerov je precej, kar kaže že razmeroma veliko število enodelčnih šol. Je jih namreč 750. Na poseben način rešujejo na Norveškem težave, ki jih povzročajo pouk na eno-oddelnih šolah. Učenci prihajajo v šolo samo vsak drugi dan, tako da ima učitelj en dan prve štiri oziroma prve tri razrede, drugi dan pa ostale višje razrede. Pouk v takih razredih traja 6 ur.

Splošna tendenca današnje prosvetne politike na Norveškem gre za tem, da združijo nižje organizirane šole v višje organizirane šole, pri čemer olajšujejo učencem iz oddaljenih krajev uporabljanje prostornih sredstev. Na skrajnem severu onstran polarnega kroga, kjer so razmere posebno neugodne, kjer na prostranosti, redko naseljenih področjih nimajo pogojev za odprtje šol, si pomagajo z internati pri osnovnih šolah. Oskrba v internatih za osnovno šolo je brezplačna in gre na račun okrajev.

V osnovni šoli, ki zajema, kakor sem že zgoraj povedal, mladino do 14. leta, se poučuje od tujih jezikov samo angleški jezik in to v 6. in 7. razredu dvakrat neobvezno. Prvič niso običajne in ne okrajaj po zakonu obvezani postaviti angleški jezik v predmetnik osnovnih šol svojega področja. Postavijo ga lahko po svoji odločitvi. Drugič pa učenci 6. in 7. razredov niso obvezani, da obiskujejo angleški jezik, tudi če kaka občina, kako mesto ali okraj uvrsti angleški jezik kot šolski predmet. Velika večina občin, zlasti pa mestnih občin in mnogo okrajev ima danes na svojih šolah pouk angleškega jezika. Učenci, ki nameravajo obiskovati po zaključku osnovni šoli, gimnazijo, morajo imeti za seboj dve leti pouka iz angleškega jezika.

Enotna osnovna sedemletna šola, ki pa je v primeru z našim pojmovanjem enotnosti še vedno precej elastična, se je danes na Norveškem popolnoma uveljavila, dasi je imela prvotno mnogo nasprotnikov, zlasti v vrstah konservativcev. Edini resnejši očitke, ki bi ga naprtli sedanji osnovni šoli na Norveškem, je ta, da omogoča mladini usmerjanje na razne vrste šol glede na posebno namenja posameznih učencev zelo pozno, po dopolnjenem 14. letu starosti.

Iz zakona o osnovnih šolah naj omenim še eno. Vsi učenci osnovnih šol ne glede na to, kakšnih staršev so, revni ali premožni, dobivajo vse šolske potrebščine in vse knjige potrebne za šolanje popolnoma brezplačno. Stroški gredo na breme občin.

Po dovršeni osnovni šoli odhaja približno tretjina učencev v srednje šole. Za tiste pa, ki ne nameravajo nadaljevati šolanja, uvažajo občine, mesta, pa tudi cel okraj v vse večjem številu posebne enoletne, ponekod pa tudi dvoletne nadaljevalne šole. Okraj ali občine predpisujejo po svoji odločitvi, ali je obisk teh šol obvezen ali pa neobvezen. Tendence gre k obveznosti obiska. V teh šolah se uče učenci za življenje praktičnih predmetov in je zato program povsem prilagojen lokalnim potrebam. (Poljedelstvo, ribolov, obrt, gozdarstvo, knjigovodstvo, ženska ročna dela in podobno). Nadaljevanje šole z izrazito lokalnim obeliskom predstavljajo nekak prehod na obvezno osemletno šolanje.

Srednje šole

Srednje šole. Srednje šole, ki zajemajo mladino od 14. do 19. leta, so kot povsod, splošnoizobrazbeno in strokovno. Omejit se bom na srednje šole splošnoizobrazbenega tipa. Današnji šolski sistem na Norveškem pozna dve vrsti takih šol: triletno »realskole« (neke vrste praktično šole, ki pa je ne smemo zamenjati z nam iz predvojnih časov znanimi realkami) in petletno gimnazijo.

Naloga gimnazije je prvenstveno ta, da pripravlja mladino za vstop na univerzo. Za razliko od naših gimnazij norveške gimnazije niso enotne. Dijaki lahko izberejo po drugem razredu, to je pri 16 letih starosti tri različne smeri: ali klasično smer, kjer prevladujejo latinski jezik ter humanistični predmeti (brez grščine), ali matematično prirodoslovno smer ali pa moderno jezikovno smer, kjer prevladujejo tuji jeziki, predvsem angleški, in jo zavoljo tega imenujejo kratko tudi »angleško smer«. Če je dovolj interesov, so zastopane na gimnaziji vse tri smeri. Če ni dovolj interesov za eno ali drugo smer, se mora dijak odločiti za večinsko smer ali pa se preseliti. Klasična smer je razmeroma najmanj zastopana, približno ravnotežje si pa držita moderno-jezikovna in matematično-prirodoslovna smer.

Na zaključku zadnjega, to je 5. razreda gimnazije opravljajo gimnazijski izpit, ki nosi ime »examen artium«. Le-ta ima isto vlogo kot pri nas matura. Je zelo svečan in za zahtevnosti na visoki stopnji. Naloge določa ministrstvo za prosveto enotno za vso državo. Pismenih izdelkov ne korigira strokovni učitelj, temveč posebna komisija, ki jo določi šolski svet. Da ne bi prišlo do očitkov, da je kdo od učiteljev ali pa kak član komisije bolj naklonjen temu ali onemu dijaku, dobe ocenjevalci naloge brez imen, označene samo s številkami. Iz domačega jezika dobe kandidati na izbor štiri teme. Letošnje teme so bile: 1. »Prispeliki naših pesnikov v borbi za svobodo od Wergelanda do danes«, 2. »Vloga žene v sodobnem življenju«, 3. »Vloga Sredozemskega morja v zgodovini«, 4. »Zakaj je važno imeti svoboden tisk?« Ker imajo danes na Norveškem uradno priznana dva pismena jezika in se vsak dijak odloča po svoji volji, kategorija bo izbral, mora vsak kandidat napisati na zaključnem izpitu še kratek sestavek v pismenem jeziku, ki ga ni izbral za svoj osnovni pismeni jezik.

Iz tujega jezika pišejo kandidati za pismeno nalogo prost

sestavek z dano temo. Pogledal sem tudi matematične naloge, bilo so težje od naših. Gimnazija je izrazito teoretična šola. Ker pa je zahtevalo življenje več praktičnih predmetov v šoli, so ustanovili na Norveškem pa tudi v drugih skandinavskih deželah še drug bolj praktičen tip srednje šole, to je že zgoraj omenjeno »realskole«. Le-ta ima z gimnazijo prva dva razreda po predmetniku in po učnem gradivu povsem enaka. Realna šola se odcepi s svojimi praktičnimi predmeti šele v tretjem razredu, to je pri 16. letu dijakove starosti. Na ta način je omogočen prehod dijakov iz »realskole« na gimnazijo in obratno.

V široki javnosti cenijo gimnazijo kot najbolj kvalitetno srednjo šolo. Pritisk nanjo je velik, toda zaradi zahtevnosti se število dijakov v glavnem ne večja. Nasprotno pa raste z vsakim letom število »realnih šol«, katerih učno gradivo je bližje praktičnemu življenju.

Izobrazba učiteljskega kadra

Na Norveškem dela 9 učiteljskih. Vsako od teh pa vključuje v sebi štiri letni in dvoletni tečaj. V štiri letni tečaj se vpisujejo absolventi »realnih šol«. Na učiteljsko dobo v času štiritletnega študija splošno in strokovno izobrazbo. Ker stopa v učiteljska mladina z najmanj 17 leti, zapušta šolo z najmanj 21 leti. To je torej najnižja starost, ki jo ima lahko na novo postavljeni učitelj.

V novejšem času pa ima vse več obiskovalcev dvoletni tečaj na učiteljskih. Sem sprejemajo abituriente gimnazij, ki so uspešno opravili »examen artium«. Na dvoletnem tečaju nimajo več splošnoizobrazbenih predmetov, temveč samo pedagoške predmete in mnogo metodskih vaj. Ker imajo abiturienti gimnazij pri vstopu na učiteljsko najmanj 19 let, lahko nastopijo učiteljsko službo kot absolventi dvoletnih tečajev v najugodnejšem primeru z 21 leti, tako kot oni iz štiritletnega tečaja. V praksi sta obe vrsti učiteljskih zato enako upoštevanji in prejema tudi enako plačo. V splošnem pa vstopa v štiritletne tečaje več mladine s podeželja, v dvoletne pa več mladine iz mest.

Ker je učiteljsko razmeroma slabo plačano, čutilo danes na Norveškem pomankanje učiteljev. Letos je bilo za 250 razpisanih mest samo okoli 50 prijav.

Učiteljski kader za srednje šole daje filozofska fakulteta ali pa prirodoslovno-matematična fakulteta. Kdor namerava vstopiti po zaključku študija kot učitelj v srednjo šolo, mora vpisati tri predmete, od katerih je eden glavni, dva sta pa stranska. Na fakultetah lahko vplešjo slušatelji seveda tudi en sam predmet, toda s tako diplomom ne morejo biti sprejeti za službo na gimnazijah. Vključeno je trih predmetov v redni študij, ne pomeni znižanja zahtev glede kvalitete, kajti študij na filozofski fakulteti na Norveškem traja polnih sedem let, kar se znatno razlikuje od štivila let potrebnih za dokončanje filozofske fakultete pri nas. Od celotne študijske dobe je zadnji semester posvečen pedagoško-metodski izobrazbi. Pet mesecev tega semestra uporabljajo tako: dva meseca poslušajo slušatelji osnove pedagogike in metodike, dva meseca dela slušatelj v neki gimnaziji pod vodstvom mentorja, ki mora biti izbran med najboljšimi učitelji na gimnazijah v Oslu. En mesec uči kandidat v razredu čisto samostojno. Uspeh v razredu in poseben izpit o šolskem zakonu in šolski administraciji predstavljata za bodočega učitelja na gimnazijah zadnji prepreki pred vstopom v službo. Kot vidimo, obsega zadnji semester dokaj gradiva, ki je vključeno pri nas v strokovni izpit za profesorje.

Učitelji na srednji šoli so znatno bolj plačani od učiteljev na osnovnih šolah, zato jih je več kot pa znašajo potrebe. (Z izjemo za matematiko in fiziko). Učitelji na gimnazijah nimajo naziva profesor, marveč lektor.

Šolanje v tujini

Šole imajo svoje upravitelje in ravnatelje, toda ti niso prenašalci direktiv in odločb ministrstva za prosveto, marveč izvrševalci odločb lokalnih organov, predvsem odločb šolskih svetov. Po zakonu o šolah ima namreč vsaka občina na Norveškem svoj šolski svet, v katerega imenuje nekaj članov voljen občinški odbor, nekaj članov združenje učiteljev, nekaj članov pa starši. V njih je zastopana tudi protestantska cerkev z enim članom. Pripominjam, da je protestantska cerkev na Norveškem državna cerkev. Šolski svet imajo različno število članov glede na število šol, ki so na področju, najmanj jih je pet, največ pa jih ima šolski svet v Oslu in sicer 40. Šolski svet ima na skrbi vse šole na področju občine in rešuje vsa važnejša za-

devna vprašanja, med drugim nastavlja učitelje, določa v mesajah zakona predmetnike za posamezne šole, število ur za posamezne predmete itd. Samo po sebi se razume, da nadzoruje šole tudi v ekonomskem pogledu. Kot vidimo, posega država zelo malo v področje šolstva. Ministrstvo za prosveto si pridržuje samo pravico določanja splošnih norm in splošne inspekcije šolstva. Za inspekcije ima devet posebnih državnih inspektorjev, od katerih ima vsak na skrbi nekaj okrajev.

Glede finansiranja šol bi lahko rekli, da imajo na Norveškem sistem elastične kombinacije lokalno-upravnega in državnega finansiranja. Država prispeva lokalnim oblastem, občinam oziroma okrajem za vzdrževanje šol določen procent, ki je v različnih krajih različen. V bogatih okrajih in mestih je prispevek države manjši kot pa v revnejših pred-

delih. Tako je n. pr. znašal v šolskem letu 1946-47 v Oslu prispevek za vzdrževanje srednjih šol samo 7 %, dočim je 83 % stroškov za te šole krila občina sama. Ponekod po deželi pa je razmerje prav obratno. V državnem merilu nosijo večino stroškov za šolstvo občine. V letu 1946-47 je bilo potrošenih za šolstvo 114.000.000 Kr. od tega je prispevala država 40 milijonov, občine pa 74 milijonov kron. S takim načinom finansiranja preprečujejo Norvežani, da bi ekonomsko šibki kraji zaostali tudi v šolstvu.

Gledano v celoti temelji šolski sistem na Norveškem v glavnem na principu samoupravljanja ter na principu, naj bo šola enako dostopna vsakomur. V toliko, v kolikor zasleduje norveško šolstvo ta dva principa, lahko posnamemo tudi pri nas marsikatero potezo njihovega sistema.

Ludvik Gabrovšek

O slovenščini pri strokovnih izpitih

Viktor Smolej

Temeljna knjiga, ki jo more poznati vsak, ki slovensko govori in piše, ne samo kandidat za strokovni izpit, je Slovenski pravopis. Ni res, kakor odgovarjajo nekateri kandidati pri strokovnih izpitih iz zadrege, da bi bilo treba znati vse Slovenski pravopis. Saj potem bi bila knjiga potrebna le začetne mesece po izpitu. Resnica pa je ta, da je SP kakor vsak Pravopis priročnik, ki ga imaš vedno pri roki, da kadar koli pogledaš vanj, če si v zadregi. Knjiga je zato tiskana, da ti je vedno na razpolago. Drugo pa je, ali sploh veš, kaj v njem lahko najdeš in kako se iz njega lahko poučiš. So kandidati — in gotovo še številni drugi — ki vedo samo toliko, da stoji SP v priročni knjižnici, v zbornici ali v profsorski in učiteljski knjižnici, ne vedo pa, kaj knjiga vsebuje in kako jo je treba uporabiti. Precej je ljudi, ki mislijo, da vsebuje SP pravila o večjih in slovarček besed, ki se ne smejo uporabljati. A sestavni del našega SP so še sama Navodila za uporabo na čelu knjige. Predvsem pa so bistveno važna na čelu knjige stojiča pisana pravila. Ta pa ne poučujejo samo, kje se postavljajo ločila, temveč predpisujejo tudi, kako se piše male in velike črke, kako se besede združujejo, kako pišemo sestavljene besede in kako se besede izrekajo. Tega zadnjega poglavja — o slovenski knjižni izreki — skorajda nihče od kandidatov v SP doslej odkril, čeprav tisti, ki imajo slovensko kot straniški predmet, slovensčino predvsem, skoraj izključno samo govorijo, ne pa pišejo. Sele za temi in podobnimi poglavji, ki jih kratko imenujemo pravopisna pravila, sledi pravopisni slovar, to se po abecednem redu urejene besede in besedne zveze s slovenskimi določili o spolu, sklanji, spregi, glagolskem trajanju ipod. Ta slovar ima v domovinskih primerih posebej zaznamovan tudi izgovor, tako da nam SP za zdaj nadomešča tudi pravorečni slovar. Po mojem mnenju vsebuje SP toliko snovi, da v glavnem zadostja za odgovarjanje pri obsem delu strokovnih izpitov iz slovenščine, kolikor se tiče praktične uporabe slovenščine v govoru in pisavi. Zal je SP s svojim slovarjem tako obširen, da večkrat za splošno potrebo in rabo ne ustreza dovolj hitro. Potrebni bi bili manjši slovarčki, vsakdanja navodila in opozorila, kakor so bili nekdanj Kolarčičev »Jezikovno rešeto«, Košialov »Brus« ali zdaj Bunčev »Jezikovni svetovalec« ipod. Ker pa tega ni, se moramo zadovoljiti predvsem z ugodnimi pravopisnimi pravili SP ter listati pogosto po pravopisnem slovarju, da ugotovimo duha, ki je preverjal sestavljalce ob sestavljanju tega dela.

II.

Po teoretičnih vodnih besedah, kaj je vsebina slovenščine pri strokovnih izpitih in kaj more služiti kandidatu pri pripravi na ta izpit, prehajam k nakazovanju glavnih napak in pomanjklivosti, ki so se mi doslej kazale pri slovenščini kot splošnem predmetu strokovnega izpita. Opazke sem si delal sprti ob poslušanju pri učnih nastopih, si jih zapisoval ob branju pismenih izdelkov in ugotavljal pri ustnem izpraševanju. Videlo se bo, da moja beseda ne meri samo proti napakam in malomarnostim, ki se dajo ugotoviti pri izpitih, temveč da gre tu za splošno uveljavljene prekrške, napake in malomarnosti, ki smo jih krivi vsi v govoru in pisavi, ta bolj, oni manj.

Najpogostejše NAPAKE PROTI predpisom SLOVENSKEGA PRAVOPISA, ki že ne morejo biti samo malomarnosti, so med drugimi naslednje (utemeljitve, zakaj je drugače prav, tu ne morem navajati, ker Prosv. delavec ni

delih. Tako je n. pr. znašal v šolskem letu 1946-47 v Oslu prispevek za vzdrževanje srednjih šol samo 7 %, dočim je 83 % stroškov za te šole krila občina sama. Ponekod po deželi pa je razmerje prav obratno. V državnem merilu nosijo večino stroškov za šolstvo občine. V letu 1946-47 je bilo potrošenih za šolstvo 114.000.000 Kr. od tega je prispevala država 40 milijonov, občine pa 74 milijonov kron. S takim načinom finansiranja preprečujejo Norvežani, da bi ekonomsko šibki kraji zaostali tudi v šolstvu.

Gledano v celoti temelji šolski sistem na Norveškem v glavnem na principu samoupravljanja ter na principu, naj bo šola enako dostopna vsakomur. V toliko, v kolikor zasleduje norveško šolstvo ta dva principa, lahko posnamemo tudi pri nas marsikatero potezo njihovega sistema.

Glavno, kar je splošna posebnost našega govorjenja in pisanja v naših dneh, je vidna pač tudi pri upoštevanju ali neupoštevanju ločil. Napak pa ni srečati morda samo v zapletenih primerih, kjer v resnici lahko pridemo v zadrege, temveč v zelo prozornih stavnih zvezah, kjer je razpored stavkov in stavnih členov otipljivo jasen (na pr. pri dijakih moramo snov razdeliti nato kar zna, in na to kar ne zna: pri dijakih moramo snov razdeliti na to, kar zna, in na to, česar ne zna; žena je morala po moževi smrti, s tem kar je prinesla v zakon, zapustiti njegov dom: ... po moževi smrti s tem, kar je ... itd.). Če možgane drugače ne moremo zbuditi, delajmo tako, kakor vadimo z dijaki: da namreč pri berilih iz šolskih knjig, najbolje slovenskih beril, ugotavljamo, zakaj so postavljena taka in taka ločila in ne drugačn.

III. Drugo področje, na katerem ugotavljamo številne spodrlaje in velike pomanjklivosti, so besede. IZBRA BESED je v govoru, če bolj pa v pisavi taka, da se človek vpraša, ali se ima pred seboj slovenskega človeka, slovensko besedilo, ali pa smo že zaplavali na motno morje zmešane bablonščine. Za tem trpi sena slovenske naše pisanje in naše govorjenje, a to ni opravičilo, da bi smeli posnemati, kar je slabo. Besede, ki so mi ko trn v peti, kadar jih berem ali slišim, razvrščam v tri skupine. Prvo so tujke, ki so se nam tako zajele v naš govorjeni in pisani jezik, da bi marsikaj kratko in malo razpadlo v pih in puh, če bi jih izčrtali in izločili. Tako smo se jih nalezli, da jih niti več prav ne čujemo, kakor berar, ki se je navadil uš. To je lišp in kinč, ki prepogosto hoče samo skriti revščino naših misli ali hoče ustvariti lažniv soj o globokosti in bistrotnosti naših slovensčini. Naj našte našega izreka. Resnica je pa, da se dajo tudi najtežje stvari lepo in bistveno povedati v jem samo vrsto besed, ki se zdade niso terminološko vezane na znanstveno obravnavanje iz neke stroke in jih brez vsakršne škode in v veliki korist moremo nadomestiti z ustrežajočimi domačimi besedami: interesi, problem, principi, privaten, kot takt, uzus, baza, higijens prilike (= zdravstvene razmere), forma, grupa, konkretno bodoče generacije (= znanstveni, prihodnji rodovi, mlada pokolenja ipod.), fizično kr pak (= telesno močan), g rancija, soliden, distanca, edentent itd. Dvakrat grešim če tukaj damo še po naškem posneto napačno oblik kot n. pr. rezimirati, reel spocielen, oficieleu, materi len, namesto resumirati povzeti, realen ali stvaren dejanski, spocialen ali posben, oficialeu ali urade materialen ali gnoten itd. Uporabljamo v svoji stro terminološko določene izraz potem naj vsaj n. pr. vse matematik vé, da pišem funkcija, variacija, diagona in ne funkcja, varjacija, dijagonala.

Drugo skupino predstavljajo besede, ki so prišle od Hrv tova in Srbova. Te izposojenke so včasih stare tudi do sto let pa še vedno čutimo, da niso popolnoma domače, nekatere pa so pri nas doma komaj nekaj desetletij, pa jih že imamo kar za slovenske. Ker s nam te besede zaradi svojega slovenskega značaja neprimerno blizu, so nam tudi neprimerno nezvarneši S posredovanjem hrvatskega in srbskega jezika smo dobili po ovinkih celo nekaj besed njih zvez iz germanskega in romanskega sveta, ki seveda še bolj kriče, da niso iz naš sreda.

Srbohrvatske besede kako povratek, kolebati, bodočnost itd., so po SP dovoljene, saj niso zaznamovane ne s križcem ne s zvezdico, dasi imamo osebo rajši vrtneti, omahovati, prihodnost »kdo rojen prihodnih bo meni verjela poje Valentin Vodnik, in tud futur se po starem imenuje mo prihodnji in ne bodoči čas) itd. Posebej v sodobni žargonu spadajo: mere namesto sto ukrepi, odločitve; daleko sežen namesto daljnosežen; kretanje namesto gibanje ali premikanje; biti zadolžen namesto imeti obveznosti, naloge; obveze namesto obveznosti ali dolžnosti; napram mestu proti; do; prestati namesto prenehati, toda pravilno prestatu v pomenu pretrpeti; diskutirati PO vprašanju namesto razpravljati o vprašanju, ker je PO toči vedno prepozno zvoniti in PO vprašanju prepozno govoriti; razgovarjati o čem namesto razgovarjati se o čem itd. itd.

Posebej kriče po tujem prevzete in posnete besede zveze al besede same, prestajene (dobesedno) iz germanske ali romanske. Politični časniki ter naša politična zborovanja in sestanki so naš obilo zagnili s svojimi ustvaritvami, s svojo žargonščino. Od tam imamo ne samo že omenjene obveze, po-vprašaj nja ipod., temveč tudi še druge cvetke, ki se družijo z ukoreninjenimi, n. pr.: tekoma časa namesto s časom ali v tem času; koncem, začetkom leta namesto ob koncu ali v začetku leta; koncem koncev namesto naposled, narveza nje; v pogledu njene povezanosti namesto o njeni povezanosti, njenih zvezah; na polju fizike namesto v fiziki, na šolskem polju namesto na šolskem področju itd. Nadaljevanje v prihodnji števil.

Izdaja „Mladinske knjige“ v šol. letu 1953-54

KNJIŽNICE:

SINJI GALEB (izšle so naslednje knjige, ki jih lahko ponaročite):

Salten: Bambi
Aveline: Baba Dijen in Košček sladkorja
Gogol: Taras Bulba
Kestner A.: Leteča učilnica
Hunter: Profesor Raztresen

Cena za prednaročnike: broj 90.—, ppl 150.—, cipl 190.—

ČEBELICA (izšle sta dve knjižici):

Rdeča kapica — ki je razprodana
Polpetlinček

Celoletna naročnina za 5 knjig 250.— din, posamezne knjige 50 din za prednaročnike

POSAMEZNE KNJIGE. (Te knjige so najprimernejše čtivo za mladino vseh slopenj):

Černej: Sredi domovine — slikanica s tekstom. Cena 245.—, 295.—
Mižek figa gre po svetu — velika slikanica. Broj 210.—, 425.—
Rabelais: Gargantua in Pantagruel, prevod iz francoščine, ki opisuje znamenite dogodivščine velikana Gargantue in njegovega sina Pantagruela. Ppl 498.—, plus 598.—
Fritz: Astropola — opisuje počitnice na medplanetni postaji v vesoljstvu in medplanetni promet v bodočnosti. Broj 280.—, ppl 390.—, cipl 470.—
Tone Seliskar: Dedek Som. — Broj 160.—, ppl 235.—, cipl 280.—
Aveline: Drevo Tik-Tak — slikanica. 115.—
Dickens: Veliko pričakovanje — znani angleški pisatelj opisuje usodo revnega dečka Pipa, ki bi rad postal učen in imeniten gospod. Broj 390.—, ppl 490.—
Tisoč in ena noč — znameniti zbornik pravljic, pripovedk, legend in humoresk, ki se naslanja na pripovedno literaturo Indije. Ppl 590.—, cipl 780.—

V knjižnici Sinjega galeba bo do konca tega šolskega leta izšle še naslednje knjige:

Hunter: Profesor Raztresen
Thompson: Srebrni Sivec in druge zgodbe
Murnik: Lepi Janičar I. del
Murnik: Lepi Janičar II. del
Beecher — Stew: Koča strica Toma
Pravljica o šivlju in škarjicah, ki jo je napisal Dragotin Kette
Slavček, šaljive pravljice o kitajskem slavku
Ujka, povest o novi lokomotivi, ki se šola za veliko lokomotivo.